

УДК 336.1

П.А. Мороз

Київський національний університет ім. Т. Шевченка, м. Київ, Україна, e-mail: pavelmoroz1988@mail.ru

АНАЛІЗ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ БЮДЖЕТНОЇ ТА ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИК ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ПОДОЛАННІ НАСЛІДКІВ СУЧАСНОЇ КРИЗИ

P.A. Moroz

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine, e-mail: pavelmoroz1988@mail.ru

ANALYSIS THE CONTRADICTIONS OF BUDGETARY AND MONETARY POLICIES OF EUROPEAN UNION IN OVERCOMING THE CONSEQUENCES OF MODERN CRISIS

Мета. Вивчення передумов виникнення кризових явищ у країнах-членах ЄС та суперечностей у реалізації бюджетної та грошово-кредитної політик у подоланні наслідків сучасних кризових явищ.

Методика. Проаналізована динаміка економічного розвитку Єврозони на основі співставлення макроекономічних показників Греції, Кіпру та інших країн ЄС, а саме, обсягів номінального валового внутрішнього продукту, валового державного боргу, динаміки інвестицій в економіку, рівнів безробіття та індексу споживчих цін тощо; визначені „зони ризику“ для тих країн, економіка яких найбільше вражена кризою.

Результати. Виходячи з динаміки базових макроекономічних індикаторів, на основі наукових підходів та експертних оцінок, а також власних висновків, досліджено взаємозв'язок між цілями бюджетної та грошово-кредитної політик ЄС у сучасних кризових умовах розвитку економіки Єврозони.

Наукова новизна. Наукова новизна полягає в дослідженні взаємозв'язку бюджетної та грошово-кредитної політик, де використання різних інструментів та імплементація механізмів обох політик має підпорядковуватися єдиній цілі – подоланню наслідків сучасних кризових явищ та забезпеченню сталого економічного зростання країн-членів ЄС у подальшому.

Практична значимість. Порівнюючи наслідки фінансїалізації сучасної економіки з наслідками перевиробництва в реальному секторі розвинених економік у часи Великої депресії (30-ті рр. XX ст.), робиться висновок щодо суперечностей у реалізації бюджетної та грошово-кредитної політик ЄС у подоланні наслідків сучасної кризи.

Ключові слова: *бюджетна політика, грошово-кредитна політика, економічне зростання, валовий внутрішній продукт, валовий державний борг, інвестиції в економіку, рівень безробіття, індекс споживчих цін*

Постановка проблеми. Із самого початку сучасної світової фінансово-економічної кризи, що поширилася на розвинені країни ЄС, точаться дискусії щодо шляхів відновлення економічного зростання в Єврозоні. Однак, існуючі суперечності та дисбаланси, що виникли з самого початку подолання наслідків кризових явищ, лише поглиблюються.

Виділення невирішеної проблеми. До сьогодні немає однозначної відповіді щодо шляхів макроекономічної стабілізації країн Єврозони та ролі бюджетної й грошово-кредитної політик, зокрема, удосконалення їх цілей, інструментів та механізмів у забезпеченні подальшого економічного зростання.

Питання макроекономічної стабілізації та забезпечення економічного зростання досліджували такі провідні західні економісти, як: Р. Барро, Ш. Бланкарт, Г. Манків, Р. Масгрейв, Р. Піндайк, Ф. Рібе, Дж. Стігліц, Р. Солоу, М. Спенс, Я. Тінберген та інші. Серед вітчизняних учених, що досліджували проблематику механізмів забезпечення економічного розвитку, можна виділити наукові здобутки: В. Базилевич, В. Міщенко, І. Луніна, І. Лютий, А. Чухно та інших.

Активно продовжують досліджувати причини кризи та пошук шляхів подолання її наслідків експерти світових фінансових інституцій, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо.

Аналіз останніх досліджень. Починаючи з 2011 року, вектор економічних проблем країн-членів ЄС змістився з приватного фінансового сектору на сектор державних фінансів, що проявилось в гальмуванні темпів росту економіки, нарощуванні державного боргу, скороченні обсягів інвестицій та зростанні безробіття. Усі перелічені фактори, час від часу, ставлять під сумнів ідею використання єдиної європейської валюти та існування ЄС у цілому.

Греція стала першою країною, яка ще в 2010 році звернулася за кредитною підтримкою ЄС і МВФ у спробі уникнути дефолту за зовнішнім боргом. Цілком логічно, використовуючи євро, як єдину європейську валюту, Греція, як і інші країни-члени єдиної валютної системи, позбавлена можливості девальвувати національну валюту й тим самим підтримати свій експорт і внутрішнє виробництво. Улітку 2011 року, коли у країні виникли проблеми з рефінансуванням боргу, чутки про швидкий вихід Греції з Єврозони загострилися. Усе це відбувалося на фоні падіння

виробництва (рис.1), що супроводжувалося нарощуванням державного боргу (171% до ВВП у 2012 р.), скорочення обсягів інвестицій (13% ВВП до 2012 р.) і,

як наслідок, зростання безробіття з 7,7% у 2008 році до 23,8% за підсумками 2012 року, що є найвищим показником по всій Єврозоні.

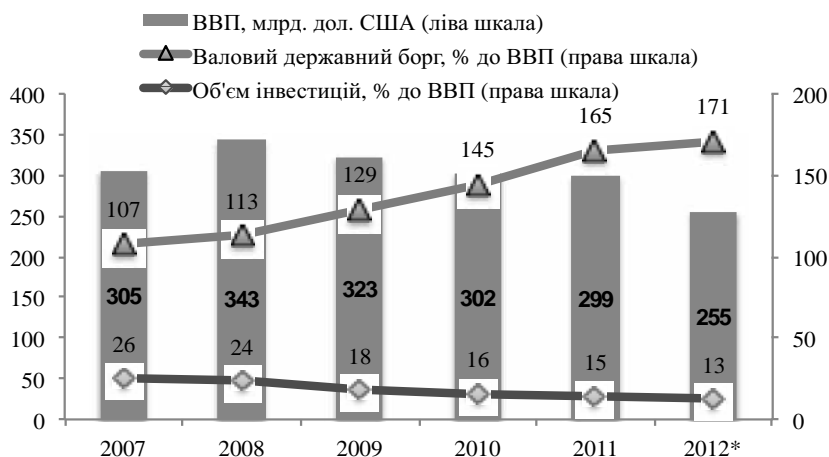

Рис. 1. Динаміка макроекономічних показників Греції в умовах кризи [1], (* попередня оцінка МВФ)

Прийняття на державному рівні рішення щодо скорочення на 12 млрд євро витратної частини державного бюджету у 2013-2014 рр., підвищення податків та зборів (додатково 2 млрд євро) дозволило уряду Греції домовитися про надання коштів стабілізаційним фондом ЄС на суму у 31,5 млрд євро – останнього траншу із позики розміром у 130 млрд євро, виділення якого погодили ще в березні 2012 року.

На початку 2013 року наступною країною після Греції став Кіпр, який також охопила боргова криза, що призвела до переддефолтного стану економіки країни. Симптоми суттєво не відрізняються: за підсумками 2012 року падіння реального ВВП склало 2,3%,

валовий державний борг зріс до 87,3% ВВП, об'єм інвестицій скоротився до 13,3% (з 23,3% у 2008 році), а рівень безробіття зріс до 11,7% у 2012 році (при 3,7% у 2008 році) (рис 2).

Серед причин, що призвели до такого стану економіки Кіпру:

- статус офшорної зони призвів до „здуття“ банківського сектору, де об'єм депозитів перевищує ВВП більш, ніж на 800% [2];
- надмірна орієнтація кіпрського уряду на державні боргові цінні папери Греції (списання боргів на суму до 24 % ВВП) [3];
- неспроможність збалансувати бюджет в умовах падіння бюджетних надходжень тощо.

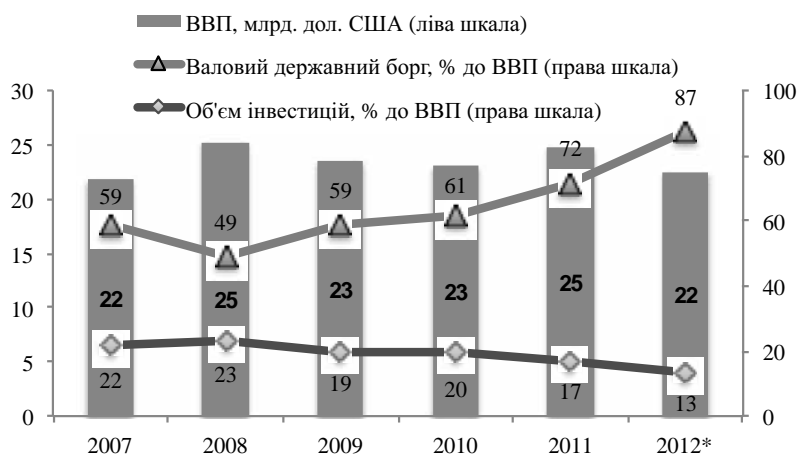

Рис. 2. Динаміка макроекономічних показників Кіпру в умовах кризи [1], (* попередня оцінка МВФ)

За відсутності домовленостей щодо кредитної підтримки з боку ЄС та МВФ, для покриття державних видатків в умовах спаду виробництва було вирішено списати 37,5% депозитів на суму вище 100 тис. євро, тоді як на інші 22,5% суми депозиту не будуть нараховуватися відсотки. Інші 40% депозити будуть приносити вкладникам дохід, однак вони будуть тимчасово „заморожені“. При цьому, уряд Кіпру й надалі веде переговори щодо фінансової підтримки з боку керівництва ЄС.

Окрім Греції та Кіпру, до „зону ризику“ можна віднести також і такі країни, як Іспанія, Португалія, Італія

та Ірландія. Саме негативна динаміка основних макроекономічних показників перелічених країн, таких як темпи падіння реального ВВП, нарощування державного

боргу, падіння обсягів інвестицій та зростання безробіття (таблиця), може вже в найближчому майбутньому поставити під загрозу цілісність Єврозони.

Таблиця

Макроекономічні показники країн-членів ЄС, що опинилися в „зоні ризику“ за підсумками 2012 року (у порівнянні з 2007 роком), [1]

Країна	Реальний ВВП, % до попереднього року		Валовий державний борг, % до ВВП		Динаміка інвестицій, % до ВВП		Рівень безробіття, % робочої сили	
	2007	2012*	2007	2012*	2007	2012*	2007	2012*
Італія	1,7	-2,3	103,1	126,3	22,1	18,4	6,1	10,6
Ірландія	5,4	0,4	25,0	117,7	26,2	9,8	4,6	14,8
Іспанія	3,5	-1,5	36,3	90,7	31,0	19,6	8,3	24,9
Португалія	2,4	-3,0	68,3	119,1	22,8	15,9	8,0	15,5

* попередня оцінка МВФ

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. На сьогодні перед керівництвом ЄС, з метою збереження цілісності Єврозони та подолання наслідків кризи, постають питання вирішення проблеми боргових зобов'язань та пошуку шляхів активізації економічного зростання в найближчому майбутньому. Для цього вже зроблені кроки щодо створення валютно-економічного союзу, а також розвивається ідея створення країнами-членами ЄС більш тісного фінансового, бюджетного та політичного союзу.

Формулювання мети роботи. Проаналізувати динаміку економічного розвитку Єврозони на основі співставлення макроекономічних показників Греції, Кіпру та інших країн ЄС, а саме: обсягів номінального валового внутрішнього продукту, валового державного боргу, динаміки інвестицій в економіку, рівнів безробіття та індексу споживчих цін тощо; визначити „зони ризику“ для тих країн, економіки яких найбільше вражені кризою.

Виходячи з динаміки базових макроекономічних індикаторів та на основі науково обґрунтованих підходів та експертних оцінок, а також власних висновків, виявити суперечності в реалізації бюджетної та грошово-кредитної політик ЄС, що стримують процес макроекономічної стабілізації та відновлення економічного зростання у країнах Єврозони.

Виклад основного матеріалу. Експерти МВФ у традиційному Світовому економічному огляді (квітень 2013 р.) порівнюють ситуацію, що наразі складається всередині Єврозони, з періодом Великої депресії 30-их рр. ХХ ст. [4], коли безробіття стало наслідком падіння виробництва, що при цьому супроводжувалося низькими темпами інфляції (подекуди й дефляції), які аж ніяк не стимулювали виробників. У таких умовах уряди країн, що перебували у кризовому стані, під впливом поширених на той час кейнсіанських ідей, почали стимулювати сукупний попит, насамперед, шляхом надання з боку держави фінансової допомоги залізницям, фінансовим інститутам і корпораціям, фінансування державних і місцевих громадських робіт. Було розроблено й реалізовано ряд заходів щодо стимулювання розвитку сільського

господарства, де якраз спостерігалася ситуація, за якої надмірне падіння цін на продукцію призвело до скорочення виробництва та банкрутства ряду сільськогосподарських підприємств.

Проводячи паралелі з кризою перевиробництва часів Великої депресії, викликом уже сучасної економічної кризи видається так звана „фінансіалізація“, що відображає кардинальні зрушення у структурі сучасної світової економіки, пов'язаної з гіпертрофованим домінуванням фінансового сектору [5], простіше – відриву фінансового сектору від реального. Раніше Бернанке та Гертлер [6] акцентували увагу на питанні завищених цін на активи, їх надмірної волатильності. Як наслідок, виникла суперечність у нееквівалентності обміну. Тут першочерговим завданням макроекономічної політики ЄС стає зменшення впливу фінансових інструментів на реальний товарообмін, досягнення відповідності між емітованими фінансовими ресурсами та реальними грошовими доходами населення.

Сучасна економічна криза вже диктує такі умови, за яких скоординованість дій у реалізації бюджетної та грошово-кредитної політики з метою стимулювання економічного зростання країн-членів ЄС видається ключовою умовою економічної стабілізації Єврозони. Нобелівські лауреати з економіки – Дж. Стігліц, Р. Солоу та М. Спенс, наголошують на тому, що традиційні інструменти грошово-кредитної політики на тлі боргової кризи та бюджетних дисбалансів себе вичерпали, а тому необхідним є перехід до використання інструментів саме фіскально-бюджетної політики та новаторського підходу користування грошами та кредитом [7].

Варто зазначити, що наразі керівництво ЄС, шляхом удосконалення інституційно-правового поля, вдається до заходів, що мають на меті прискорити процес подолання наслідків сучасної кризи. Так, одна з останніх домовленостей, до якої прийшли на Європейському самміті в кінці червня 2012 року, про наділення стабілізаційних фондів ЄС правом надання прямої фінансової допомоги європейським банкам, може стати потужним інструментом перезапуску європейської економіки.

Також, економічно обґрунтованим кроком, з метою забезпечення макроекономічної стабілізації, стало прийняття на самміті ЄС у грудні 2011 року Європейського фіскального пакту – Угоди про стабільність, координацію й управління в економічному й валютному союзі (англ. Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union) [8], що має на меті підвищення фінансової дисципліни в реалізації бюджетної політики країн-членів та скоординованості заходів інституцій ЄС у реалізації економічної політики як на національному, так і наднаціональному рівнях.

Прийнятий пакт спрямований покращити економічний стан ЄС шляхом прийняття низки правил для укріплення бюджетної дисципліни, посилення координації економічних політик та покращення системи управління в Євросоні, підтримавши таким чином досягнення ЄС цілей сталого зростання, зайнятості, конкурентоспроможності та соціальної солідарності (стаття 1).

Стаття 3 пакту стосується правил збалансованості державних бюджетів. Зокрема, за деякими виключеннями, державні бюджети країн-учасниць ЄС мають бути збалансованими або мати профіцит, а рівень державного боргу не повинен перевищувати 60% від номінального ВВП. У загальній частині економічної політики погоджена така скоординованість дій держав-підписантів, що стимулюватиме стабільність валютного союзу та сприятиме його сталості й конкурентоспроможності (стаття 9).

Однак, занепокоєння щодо подальшої рецесії в Євросоні викликає також той факт, що спостерігається дивергенція трендів щодо рівнів інфляції та безробіття в цілому по країнам ЄС. Так, згідно з оприлюдненою інформацією МВФ, складається така ситуація, коли рівень інфляції знаходиться в межах 3% (які все ж не протирічать Маастрихтським критеріям конвергенції [9]), тоді як безробіття зростає на фоні скорочення ВВП (рис. 3).

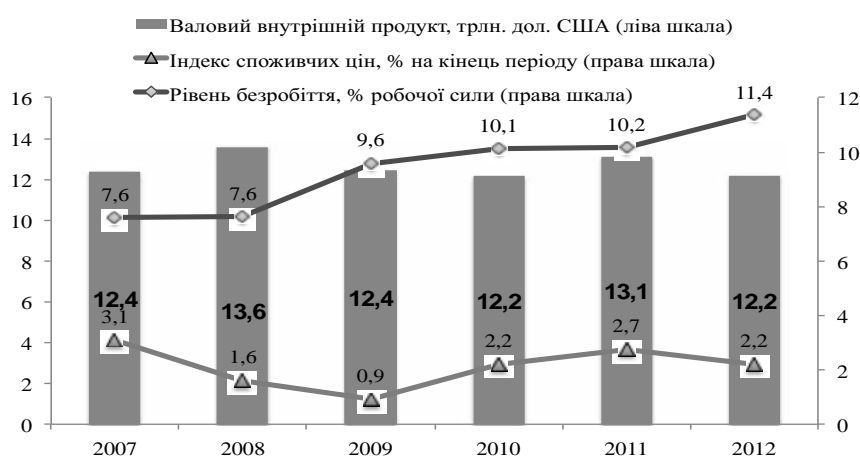

Рис. 3. Динаміка індексу споживчих цін та рівня безробіття країн Євросони в умовах кризи [10]

У цьому сенсі, дискусійним видається питання щодо доцільності центральними банками дотримуватися таргетування інфляції у процесі реалізації грошово-кредитної політики в подальшому. В економічній ситуації, що склалася наразі, актуалізується питання підтримання таких рівнів інфляції, які б справляли стимулюючий вплив на економіку, ураховуючи при цьому циклічність розвитку та наявність зовнішніх шоків, що особливо є притаманним для країн ЄС як наднаціональному об'єднанню. Наразі, пропонується так зване „гнучке інфляційне таргетування“ (англ. “flexible inflation-targeting”) [4], коли центральні банки, реалізуючи політику стримування інфляції, беруть до уваги динаміку виробництва у країні. До того ж, інфляція може бути гнучкою щодо зовнішніх шоків чи шоків від податкових ініціатив у процесі реалізації бюджетної політики уряду. Тому, у країнах, що знаходяться у стані рецесії, центральні банки мають менш агресивно реагувати на прояви інфляції, якщо вони не перевищують критичного рівня. Саме у цьому проявляється взаємозв'язок між інфляцією та виробництвом, провокуючи до перегляду

підходів у реалізації грошово-кредитної політики в сучасних умовах, метою якої має стати забезпечення таких темпів інфляції, що носять стимулюючий характер по відношенню до виробництва, – так званий, подвійний мандат центрального банку.

Таким чином, проаналізувавши передумови виникнення кризових явищ у країнах-членах ЄС та динаміку економічного розвитку Євросони на основі співставлення макроекономічних показників, у подальшому реалізація бюджетної та грошово-кредитної політик має бути направлена на подолання наслідків сучасних кризових явищ з урахуванням наступних аспектів, а саме:

- стимулювання виробництва як єдиної цілі в реалізації бюджетної та грошово-кредитної політик на основі їх взаємодії, координації дій та механізмів;
- забезпечення дотримання в подальшому жорсткої бюджетної дисципліни на основі збалансованості бюджету та поступового зменшення боргового тягаря;
- перегляд політики центральних банків щодо таргетування інфляції, – перехід до гнучкого інфляційного таргетування, що має носити стимулюючий характер по відношенню до виробництва;

- створення сприятливих економічних умов для активізації інвестицій;

- реалізація державних програм щодо стимулювання сукупного попиту з боку населення;

- контроль на наднаціональному рівні щодо відповідності між емітованими фінансовими ресурсами та реальними грошовими доходами населення.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Пошук шляхів відновлення економічного зростання країн-членів ЄС, у тому числі на основі взаємозв'язку бюджетної та грошово-кредитної політик, перегляду цілей та механізмів їх реалізації все ще продовжується. Однак, подолання зазначених у даній статті дисбалансів та суперечностей є очевидним і, тому, визначальним у забезпеченні позитивної економічної динаміки та досягненні відповідного соціально-економічного ефекту як на рівні окремих країн, так і в цілому в Єврозоні.

Список літератури / References

1. International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, (2012), available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2012/02/weodata/weoselgr.aspx> (accessed October 2012)

2. Saft, James, "Learning from Cyprus", [Електронний ресурс] available at: <http://www.reuters.com/article/2013/03/22/us-column-cyprus-investing-saft-idUSBRE92L0UV20130322> (accessed March 22, 2013)

3. Ewing, Jack, "Greek Crisis Leaves Cyprus Mired in Debt", (2012), available at: http://www.nytimes.com/2012/04/12/business/global/in-cyprus-a-national-quest-to-shore-up-teetering-banks.html?pagewanted=all&_r=0 (accessed April 12, 2012)

4. International Monetary Fund, World Economic Outlook, available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/pdf/c3.pdf> (accessed April 2013)

5. Базилевич В.Д. Концептуалізація мегатрендів економічного розвитку в контексті глобальних викликів сучасності: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. „Парадигмальні зрушення в економічній теорії ХХІ ст.“ (15–16 листопада 2012 р.). / В.Д. Базилевич – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2012. – С. 11–15.

Bazylevich, V.D., (2012), "The conceptualization of economic development mega trends under the current global challenges", *Proc. of the International scientific conference "Paradigm shifting in economic theory in XXI century"*, Taras Shevchenko National University of Kyiv, pp. 11–15.

7. Ben Bernanke, Mark Gertler, "Monetary policy and asset price volatility" available at: <http://ideas.repec.org/a/fip/fedker/y1999iqivp17-51nv.84no.4.html>

8. Андерсен К. Переосмысление экономики в изменившемся мире: три лауреата Нобелевской премии обсуждают уроки, извлеченные из кризиса / К. Андерсен // Финансы&Развитие. – 2011. – Выпуск 48. – № 2. – С. 50–52.

Andersen, K., (2011), "Rethinking of economics in changed world: three Nobel Prize winners discussed the lessons of crisis", *Finance&Development*, no.48 (2), pp. 50–52.

9. Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union. available at: http://www.european-council.europa.eu/media/639235/st00tscg26_en12.pdf. (accessed March 2, 2012)

10. Introducing the Euro: convergence criteria available at: http://europa.eu/legislation_summaries/other/125014_en.htm International Monetary Fund, World Economic Outlook Database, available at: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2013/01/weodata/index.aspx> (accessed April 2013)

Цель. Изучение причин возникновения кризисных явлений в странах-участниках ЕС и противоречий бюджетной и денежно-кредитной политик в преодолении последствий современного кризиса.

Методика. Проанализирована динамика экономического развития Еврозоны на основе сопоставления макроэкономических показателей Греции, Кипра и других стран ЕС, а именно, объемов номинального валового внутреннего продукта, валового государственного долга, динамики инвестиций в экономику, уровня безработицы, индекса потребительских цен и т. д.; определены „зоны риска“ для тех стран, экономика которых наиболее поражена кризисом.

Результаты. Исходя из динамики базовых макроэкономических индикаторов, на основе научно обоснованных подходов и экспертных оценок, а также собственных выводов, исследована взаимосвязь между целями бюджетной и денежно-кредитной политик ЕС в современных кризисных условиях развития экономики Еврозоны.

Научная новизна. Научная новизна заключается в исследовании взаимосвязи между бюджетной и денежно-кредитной политиками, когда использование различных инструментов и имплементация механизмов обеих политик подчиняются единой цели – преодолению последствий современного кризиса и обеспечению устойчивого экономического роста стран-членов ЕС в дальнейшем.

Практическая значимость. Сравняя последствия финансиализации современной экономики с последствиями перепроизводства в реальном секторе развитых экономик во времена Великой депрессии (30-е гг. ХХ в.), делается вывод относительно наличия противоречий в реализации бюджетной и денежно-кредитной политик ЕС в преодолении последствий современного кризиса.

Ключевые слова: бюджетная политика, денежно-кредитная политика, экономический рост, валовой внутренний продукт, валовой государственный долг, инвестиции в экономику, уровень безработицы, индекс потребительских цен

Purpose. To review the preconditions of the current crisis in the EU countries and analyze the contradictions of macroeconomic policy in overcoming the consequences of modern crisis in the euro area.

Methodology. We have analyzed the dynamics of euro area economics based on comparison of macroeconomic indicators of Greece, Cyprus and other EU countries, such as:

gross nominal domestic product, gross public debt, level of investments in economic system, unemployment rates and CPI, etc., in order to indicate the 'risk zone' for some countries whose economies were most affected by the crisis.

Findings. Based on the dynamics of basic macroeconomic indicators and current scientific researches, as well as author's own conclusions, the correlation between the goals of budgetary and monetary policies of EU under the crisis conditions of economic development has been found out.

Originality. We have considered the correlation between budgetary and monetary policies, when different tools and mechanisms implemented by both policies are aimed on common purpose, overcoming the consequences of modern crisis and ensuring an economic recovery.

Practical value. Comparing the effect of 'financialization' of modern economy with the consequences of overproduction in the real sector of developed economies in the years of the Great Depression (30-ies of XX cent.), the author found out the contradictions of budgetary and monetary policies in EU in overcoming the consequences of modern crisis.

Keywords: *budgetary policy, monetary policy, economic growth, gross domestic product, gross national debt, investments in the economy, unemployment rate, consumer price index*

Рекомендовано до публікації докт. екон. наук В.Л. Осецьким. Дата надходження рукопису 09.01.13.

УДК 338:658

**В.В. Козик, канд. екон. наук, проф.,
Т.О. Петрушка,
О.Ю. Ємельянов, канд. екон. наук, доц.**

Національний університет „Львівська політехніка“, Інститут економіки і менеджменту, м. Львів, Україна, e-mail: v_kozyk@mail.ru

ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕСУРСОЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

**V.V. Kozyk, Cand. Sci. (Econ.), Professor,
T.O. Petrushka,
O.Yu. Yemelianov, Cand. Sci. (Econ.), Associate Professor**

Lviv Polytechnic National University, Institute of Economics and Management, Lviv, Ukraine, e-mail: v_kozyk@mail.ru

STUDY OF ECONOMIC FEASIBILITY OF RESOURCE SAVING TECHNOLOGIES INTRODUCTION AS A FACTOR OF ENTERPRICES' ECONOMIC DEVELOPMENT

Мета. Розроблення теоретичних та методичних засад обґрунтування економічної доцільності впровадження ресурсозберігаючих технологій як чинника економічного розвитку підприємств.

Методика. У роботі використано загальнонаукові методи дослідження: узагальнення, системний аналіз, абстрагування, групування, а також застосовано метод моделювання при дослідженні процесу технологічних змін та оптимізаційний підхід при визначенні найкращого моменту заміни застарілих основних засобів.

Результати. З'ясовано сутність понять „ресурсозбереження“ та „економічний розвиток“, встановлено ознаки його ресурсозберігаючого типу, запропоновані показник інерційності технологій та принцип періодичної ротації технологічного лідера галузі, розроблено критерій доцільності заміщення існуючої технології новою ресурсозберігаючою та запропоновано метод визначення оптимального моменту заміни застарілих основних засобів.

Наукова новизна. Удосконалені методи обґрунтування доцільності вкладення інвестицій у впровадження на підприємстві ресурсозберігаючих технологій шляхом виокремлення технологічної складової основних засобів, урахування міри технологічної інерційності та встановлення закономірностей оптимізації часових параметрів процесу технологічних змін.

Практична значимість. Використання запропонованих методичних засад у практиці роботи економістів та менеджерів промислових підприємств дозволить підвищити рівень обґрунтованості програм технічного розвитку цих підприємств завдяки визначенню найкращих обсягів інвестицій у впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Ключові слова: *ресурсозбереження, розвиток підприємства, технологія, технологічні зміни, ресурсозберігаючий розвиток, технологічна складова, основні засоби, приведені витрати*

Постановка проблеми та її актуальність. Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств в умовах динамічного ри-

нкового середовища потребує розроблення та впровадження стратегії їх ресурсозберігаючого розвитку. Така стратегія повинна передбачати зростання виробничого та збутового потенціалу господарюючих суб'єктів за рахунок пошуку та реалізації резервів